

Mikko Nislin

Hyvässä seurassa. Urheilu paikalliskulttuurin taustavoimana

Tässä artikkelissa syvennytään urheiluseura Petäjäveden Petäjäisten ilta-miin ja näytelmiin, paikallislehti *Petäjäveden* perustamiseen sekä näiden vaikutuksiin paikallisyhteisössään. Vaikka seura onnistui saamaan Petäjäveden asukkaat syrjäkyliä myöten mukaan toimintaansa ja eräissä lajeissa, kuten suunnistuksessa ja yleisurheilussa, onnistuttiin nousemaan valtakunnan kärkiseurojen joukkoon, oli seuran huvitoimikunnan järjestämällä juhlilla näkyvä osa Petäjäveden kulttuurihistoriassa.¹

Nuorisoseurat, työväenyhdistykset ja raittiusyhdistykset hallitsivat Petäjäveden urheiluelämää 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. Pienimuotoiset yleisurheilukilpailut, hiihtokilpailut ja kisailut olivat osa yhdistysten juhlailtoja. Aatesuunnasta riippumatta yhdistysten tapahtumat ja iltamat muistuttivat ohjelmiltaan hyvin paljon toisiaan. Tanssin lisäksi ohjelmassa oli näytelmiä. Esimerkiksi Petäjäveden työväenyhdistyksen yhteyteen perustettiin näytelmäkerho jo tammikuussa 1911. Talvi- ja jatkosodan jälkeen nuorisoseuroilla ja työväenyhdistyksillä ei enää ollut merkittävää osaa paikkakunnan urheiluseurojen kerätessä harrastajat.²

Ensimmäisenä Petäjävedellä järjestäytyivät työväestön urheilijat. Koskensaaren naulatehtaan työläisten toimesta perustettiin Petäjävedelle vuonna 1920 paikkakunnan ensimmäinen urheiluseura Koskensaaren Pojat. TUL:n alainen seura toimii vieläkin, mutta sen toiminta on keskittynyt perustamisestaan lähtien Koskensaaren ja Kintauden kylien alueelle.³

Muun maan tavoin myös Petäjävedellä porvarillinen urheilu keskityi 1920-luvulla suojeluskuntaan. Petäjäveden nuorisoseuran ja suojeluskunnan yhteydet olivat jo yhteneväisen jäsenpohjan vuoksi kiinteät.⁴ Yhdistykset rakensivat kirkonkylälle vuonna 1923 valmistuneen Seurojentalon, josta tuli rakentajayhdistysten urheilutoiminnan hiljentyessä kisailu- ja juhlapaikka Petäjäisille.⁵ Petäjäveden kirkonkylän alueella vaikuttanut nuorisoseura ei kyennyt pitämään toimintaansa vireänä, vaan sen toiminta lamaantui 1930-luvun alussa. Syynä oli seuran johtohahmojen mukaan paikkakunnan vilkas yhdistyselämä, jolloin jäsenkuntaa ei saatu pysymään nuorisoseuran toiminnassa. Kirkonkylän alueella aloitti esimerkiksi 1920-luvulla toimintansa työväenyhdistyksen urheiluseura Kohina.⁶

Vähitellen alkoi kehittyä otollinen tilaisuus koota porvarillinen urheiluväki omaan seuraan. Petäjäveden Petäjäisten perustamisen suurin syy löytyy kuitenkin suojeluskuntajärjestön urheilupoliittisista linjauksista, jotka muuttivat järjestön urheilutoiminnan luonnetta. ”Tahko” Pihkalan johdolla suojeluskuntien urheilu muuttui sotilaallisemmaksi, ja moni laji, kuten yleisurheilu, jäi osastojen omalle vastuulle.⁷ Petäjäveden suojeluskunnan vuoden 1935 vuosikertomus antaa viitteitä muutoksesta.

Se mikä tälle vuodelle on tunnusomaista, on se, että ne kilpailulajit, jotka ovat nyt astuneet päiväjärjestykseen, ovat saaneet yhä enemmän sotilaallisia muotoja. Näistä mainittakoon sotilasottelu, uusi suunnistamiskilpailu ja niin sanottu kuntoisuusmerkkimarssi ja hiihtomarssi. Varsinkin sotilasotteluja seuratessa tekee sivustakatsoja sen havainnon, että se vaatii kilpailijalta jo täyttä sotilaallista taitoa ja kuntoa. Sama voidaan sanoa marssista. Ja nämä yllämainitut ovat juuri olleet ensi kertaa täällä, ja mikä vielä parhaimpana puolena on, että ne ovat otetut suurella innolla vastaan. Nämä olivat syys- ja lokakuussa.⁸

Joukko Petäjäveden suojeluskuntalaisia ja nuorisoseuralaisia kokoontui perustamaan uutta urheiluseuraa vuoden 1934 helatorstaina. Kokouksen pöytäkirjan alussa perustajajäsenten tuntoja luonnehdittiin seuraavasti: ”He olivat huomanneet miten köyhää urheiluelämä heidän keskuudessaan oli. Ja niin päätettiin perustaa yksimielisesti urheiluseura paikkakunnalle.”⁹ Seuran ensimmäinen puheenjohtaja Yrjö Paananen muisteli *Petäjävеси*-lehdessä seuran täyttäessä 30 vuotta seuran perustamisen lähtökohtia:

Kun itse jouduin ottamaan osaa Salpausselän kisoihin Kuivasmaen nuorisoseuran urheilijain edustajana, oli minulle ja monelle muullekin urheiluasioista innostuneelle tärkeää saada kuulua johonkin varsinaiseen urheiluseuraan, jonka edustajana voisi lähteä kilpapakentille. Oli myös tärkeää yrittää koota pitäjän urheiluväki yhteisten tunnusten alle.¹⁰

Huvijaosto asialistalle

Varoja tuli hankkia, ja tästä perustajilla oli jo kokemusta nuorisoseuran ja suojeluskunnan toiminnasta. On huomionarvoista, että jo ensimmäisessä kokouksessa seura perusti huvitoimikunnan, jolle annettiin valtuudet panna toimeen iltamia silloin, kun parhaaksi katsoo. ”Kokous antoi kuitenkin kehotuksen ryhtyä ripeään toimintaan.”¹¹ Kesäkuun alussa seura kokoontui suunnittelemaan kesän toimintaa. Kilpailut ja iltamat päätettiin järjestää 10. kesäkuuta.¹² Pöytäkirjavihkoon on kirjattu seuraava selostus kesäkuun kilpailuista:

Iltama, joka alkoi kello 20, oli ohjelmassa Herra Vehkalan alkusoitto, puheen piti opettaja Vuoristo, lausuntaa esitti Neiti Malmberg. Lisäksi oli ohjelmassa näytelmä ”Setä” ja palkintojen jako ja lopussa tanssia. Päivällä suoritettiin myös tikan ja -renkaanheitot ja jaettiin niissä palkinnot.¹³

Juhannuksena Petäjäiset ja työväenyhdistys järjestivät omat kokkojuh-lansa. Yhdistyksillä oli tapana polttaa kokko eri aikoina, jotta ihmiset saattoivat tulla seuraamaan kummankin kokon loistetta juhannusyössä.

Kokon jälkeen yhdistykset järjestivät taloillaan juhlat.¹⁴ Petäjäisten ensimmäisistä kokkojuhlista kerrottiin näin:

Kokkojuhlaa vietettiin seurojen talossa juhannusaattona alkaen klo 20. Ohjelmassa soittoa, puhe, pakina, saunanrieskoa, kokonpoltto ym. Yleisöä oli sali ääriään myöten täynnä. Rahallinen tulos luonnollisesti hyvä.¹⁵

Seurojentalon käytöstä Petäjäiset joutui maksamaan vuokran. Tämän lisäksi seura hankki poliisilta iltamaluvan ja palkkasi talolle järjestyksenvalvojat.¹⁶ Verotus suosi ohjelmallisia iltamia, sillä pelkistä tanssiaisista yhdistys joutui maksamaan jokaisesta myydystä pääsylipusta puolet veroa.¹⁷ Kirkonkylän kansakoulun opettaja Valde Vuoristo ansioitui ilmiömäisenä puhujana. Joskus hänet jopa herätettiin yönilta puhumaan, jotta Petäjäisten iltamiin saatiin lain vaatima ohjelma.¹⁸ Yrjö Paananen myönsi 1960-luvun haastattelussa, että varainhankinta ja tanssit olivat iltamissa etusijalla.

Varojenhankinta oli iltamia järjestettäessä etusijalla, joka varmaan siten oli syynä siihen, että ohjelma usein jäi kuuluttajan ilmoituksiksi, että sitä ja sitä ohjelmanumeroa ei syystä tai toisesta voida suorittaa.¹⁹

Yhdistysten iltamien ohjelmat viihteellistyivät vähitellen juuri niiden tuottoisuuden takia. Aatteellista valistusta iltamien alussa pidettiin yhdistyksissä tärkeänä, mutta vähitellen soitto- ja teatteriesitykset nousivat entistä merkittävämpään asemaan. Tanssimiseen kielteisesti suhtautuvia tahoja oli tästä huolimatta niin nuorisoseuroissa kuin työväenyhdistyksissä, kirkosta puhumattakaan. Esimerkiksi nuorisoseurat saivat keskusjohtoltaan vapauden määritellä suhtautumisensa tansseihin, mutta johto saattoi tarvittaessa puuttua liian vapaamieliseksi katsomaansa tanssiaiskulttuuriin. Joidenkin nuorisoseurojen tiukka linja sai nuoret hylkäämään nuorisoseuran iltamat ja järjestämään niin sanottuja nurkkatansseja.²⁰

Iltamat olivat oivallisia tilaisuuksia tutustuttaa paikkakuntalaisia uusiin urheilulajeihin. Näytökset ja kisailut ajoitettiin iltamien alkuun. Paini oli laji, joka ei seuran yrityksistä huolimatta kuitenkaan juurtunut seuraan. Petäjäisten sihteeri Kyösti Lehtolainen oli innokas painija ja

Kuulantyyntöä seuraavaa yleisöä Petäjäveden työväentalon edustalla vuonna 1924. Yleisurheilukilpailut käytiin tuolloin tavallisesti ennen iltamia. (Mikko Nislinin kokoelmat)

kuului Jyväskylän Voimailijoihin. Niinpä vuoden 1934 syysjuhlien yhteyteen saapui Voimailijoiden painiryhmä, monivuotinen painin suomenmestari Urho Pappinen ja vapaapainin SM-mitalin vuonna 1930 voittanut Erik Söderman.²¹ Keskisuomalaisen toimittajalla Lassi ”Puuma” Schlüterillä (myöhemmin tunnettu nimellä Utsjoki) oli kiinteät suhteet Petäjävedelle, ja seuran puheenjohtaja Paananen oli hänen hyvä ystävänsä.²² Vierailulle tullut Utsjoki juonsi iltamat ja vaikutti siihen, että Petäjäveden uutiset päätyivät myös hänen lehteensä.

Jyväskylän Voimailijoista oli saapunut ryhmä painijoita ja nyrkkeilijöitä esittämään taitoaan ja tekemään propagandaa Urho Pappisen johdolla. Aluksi toim. Lassi Schlüter pakisi painin ja nyrkkeilyn merkityksestä ja sen jälkeen alkoi paini- ja nyrkkeilynäytös toimittaja Schlüterin toimiessa ”puhemiehenä”, selostaen eri otteita ja liikkeitä. Pappista tervehdittiin kättentaputuksin ja muutenkin oli yleisö innostunut asiaan. Paininäytökseen

osallistuivat Pappinen, Söderman, Kiljunen ja Lehtolainen JV:sta sekä Väisänen Riihimäen Voima Veikoista. Nyrkkeilyä esittivät K. Pietiläinen ja V. Vestersund. Varmaa on, että esityksellä varmistettiin painille ja nyrkkeilylle maaperää Petäjävedellä. Petäjäisten johtomiehet ovat olleet niin ripeitä otteissaan, että ovat jo Pappisen neuvonnan mukaan, valmistaneet täysin laatukäyvän painimaton, joten painiharjoitukset voidaan hetimiten aloittaa.²³

Petäjäiset ei näytöksestä ja sihteerinsä innokkuudesta huolimatta halunnut järjestää painikilpailuja, vaikka myös Lassi Utsjoki oli läsnä kokouksessa, jossa niitä seuralle tarjottiin.²⁴ Painia harrasti seurassa tästä huolimatta pieni joukko, jolle paikkakunnan räätäli Valter Lailio apureineen ompeli pappilan riihessä painialustan. Lajia harjoiteltiin Seurojentalolla, josta seura vuokrasi painijoille tilan. Mattokangas kesti hyvin, sillä sotavuosina siitä ommeltiin kankaan pulan vuoksi housuja. Jäljelle jääneellä alustalla nukkuivat sotilaspojat vapaavuoroillaan.²⁵

Petäjäisillä ja Kuivasmäen nuorisoseuralla oli läheiset ja toimivat suhteet. Tammikuussa 1936 Kuivasmäelle perustettiin Petäjäisten alainen huvitoimikunta auttamaan seuraa iltamayhteistyössä.²⁶ Sotien jälkeen Kuivasmäen alueesta tuli yksi Petäjäisten laajenevan ja vilkastuvan ajanjakson keskeinen tukialue. Kilpailuja yhdistykset järjestivät jo 1930-luvulla yhdessä, ja vuonna 1936 niitä oli seuraamassa myös toimittaja Utsjoki.

Vielä kävimme saman pitäjän Kuivasmäessä Petäjäisten iltamissa, joissa ei ollut ohjelmaa kuin ripe (monikko rippeet), mutta veikeä näytöskappale, jota katseli mielellään. Ja olihan siellä sitten tuttu, sokea tupakkakauppias, joka tuntee sormillaan mikä raha on milloinkin vaihdettavana, ja olihan siellä myöskin Hallan Otto, jonka kanssa juttelimme mukavia. Leikkisä mies tuo Otto. Vähästä – kauppias hänkin – ei kuitenkaan näkynyt ja niin jäivät pullat ostamatta.²⁷

Toimeliaan 1930-luvun katkaisivat sotavuodet. Kaatuneina Petäjäveden urheiluelämä menetti keskisuomalaisiin seuroihin verrattuna suuren määrän urheilijoita ja toimihenkilöitä.²⁸ Sota muutti Petäjäisten toiminnan keskipisteenä olleen Seurojentalon omistussuhteita suojeluskunnan menetettyä omaisuutensa.²⁹ Seurojentalo siirtyi nuorisoseuran, maamiesseuran ja Petäjäisten omistukseen. Urheiluseura omisti talosta

yhden neljäsosan.³⁰ Vasemmistolle myönteiseksi muuttuneen poliittisen tilanteen nojalla koettiin Petäjävedellä toiminut SKDL:n alainen Entisten sotilaiden toverikunta saada Seurojentalon itselleen. Petäjäisten edustajat onnistuivat kuitenkin estämään järjestön aiheet.³¹

Näytelmäinnostus valtasi seuran

Samaan aikaan, kun Petäjäiset hankki itselleen osuuden Seurojentalosta, tilattiin seuralle näytelmävihkoja, joiden rooleja valittiin jakamaan Aili Lampinen ja Sirkka Lailio. Harjoittelu päätettiin aloittaa viipymättä.³² Huvitoimikunnan puheenjohtajaksi valitun Kustaa Ala-Kokkilan johdolla alkoi seuran näytelmäharrastuksen kultakausi, joka kesti aina 1960-luvulle saakka.³³

Huvijaostosta kasvoi jäsenmäärältään seuran suurin, ja esimerkiksi vuonna 1950 huvijaostoon valittiin 14 henkilöä muiden jaostojen houkutellessa mukaan neljä jäsentä.³⁴ Ensimmäinen kokoillan näytelmä ”Särkelä itte” rohkaisi seuraa valmistelemaan yhden kokoillan näytelmän vuodessa. Ohjaajat löytyivät omasta takaa. Heistä Paul Kauppinen oli työssään jopa niin tarkka, että piirsi näyttelijöilleen askelmamerkit Seurojentalon näyttämön lavalle. Petäjäiset kiersi ympäri Keski-Suomea esittämässä näytelmiään keräten näin rahaa urheilutoimintaan.³⁵ Ala-Kokkila muisteli *Petäjävesi*-lehdessä seuran näyttämöharrastuksen nousua.

Keijo Loisan kanssa sovittiin pitäjän näytelmäkilpailujen järjestämisestä keväällä 1950 tai myöhemmin. Olin kotopitäjässäni Kuortaneen Ruonalla toiminut puheenjohtajana kansallismielisen nuorisoliiton Ruonan Nuijan riveissä 4-5 vuotta, joka siellä päättyi sillä kertaa 3.4.1941 sotaan lähtöön. Olin siellä osallistunut näytelmäkilpailuihin, jotka olivat koko maata käsittävät, monipäiväiset kilpailut. Olin näytellyt melko paljon jo ennen sotaa. Homma oli minulle tuttua. Olin tullut tuntemaan Kaarlo Kultalahden, joka johti Etelä-Pohjanmaan koko piiriä puheenjohtajana ja näytelmien ohjaajana. Kutsuin hänet Petäjävedelle ja hän järjesti ensimmäiset näytelmäkilpailut, josta ilmoitettiin hyvissä ajoin kaikille seuroille. Tästä lähti koko pitäjän käsittävät

harrastukset voimakkaaseen nousuun. Viimeisissä näytelmäkilpailuissa, jotka minun aikani järjestettiin, oli kilpailevia joukkueita 13 näytelmää. Kaikissa kilpailuissa olivat pätevät arvostelijat. Taiteilija Kaarlo Kultalahti oli saanut näyttelijäkoulutusta ja oli ollut pitkään muun muassa kansallisteatterin näyttelijänä Helsingissä. Pidin häntä päteväenä arvostelijana, mutta aina hän ei voinut arvostella silloin, jos hänen ohjaamansa näytelmä oli kilpailussa mukana.³⁶

Urheiluseuran näytelmäkuulttuurin nousu ei ollut yksinomaan Petäjäisiä kohdannut ilmiö. Saarijärvellä järjestettiin vuonna 1950 koko Keski-Suomen SVUL:n piirin kulttuurikilpailut, joissa kamppailtiin näytelmien ohella esimerkiksi lausunnassa ja soittotaidoissa. Näytelmien sarjassa Petäjäisten seurue oli kolmas. Keijo Kulha toteaaakin vuonna 1967, ettei sodan jälkeen lisääntynyt urheiluelämän voimakas kilpailutoiminta estänyt yksittäisiä seuroja toteuttamasta vanhoilta emäseuroilta perittyjä kulttuuriharrastuksia.³⁷

Kun sodan aikainen tanssikielto purettiin, se tiesi tungosta tanssipaikoille. Seurojentalon tanssit keräsivät jälleen paikkakunnan nuorison ja

Petäjäisten kokoillan näytelmän ”Kenraalin morsiamen” näyttelijöiden kukitus vuonna 1965. (Antti Aution kokoelmat)

Jyväskylä-Keuruu -radan pysäkkien tanssiväen. Petäjäisten iltamiin sisältyi sotaa edeltävien vuosien tavoin näytelmä, sketsejä ja tanssit. Talvisin tanssipaiikkaa tuli lämmittää, mutta sodanjälkeinen puukaupan säännötely vaikeutti puunostoa. Tämän Petäjäiset ratkaisi sopimalla jokaisen metsäyhtiön kanssa ”luvallisesta varkaudesta”, ja vuorotellen hävisi jokaisen yhtiön puukasasta polttopuuta Seurojentalon lämmittämiseksi.³⁸

Paikkakunnan nimismiehen velvollisuutena oli valvoa iltamia. Tanssien järjestäjän Matti Kivimäen mukaan Petäjävedellä oli tuolloin erityisen tarkka nimismies, ja erityisesti jatkoajan saanti oli tiukassa, vaikka lupa aina lopulta onnistuttiin saamaan. Vuonna 2004 Kivimäki muisteli nimismiehen kanssa käymäänsä keskustelua: ””Kuulkaahan Kivimäki! Olen kuullut, että tanssialiin on päästetty humalaisia?” Tähän minä: ”Sitä minä en usko. Jos siellä tanssisalissa joku vähän horjuu, niin se johtuu Seurojentalon huonosta lattiasta!”³⁹

Todellisuudessa pystyyn asetetuista koivulankuista rakennettu lattia oli poikkeuksellisen vahva. Vain oksien kohdalta lattia oli kulunut, ja tämän vuoksi lattia ”aaltoili”.⁴⁰

Seuralle oma lehti

1960-luvulle tultaessa Petäjäisten urheilutoiminta oli temmannut mukaansa kylien ihmisiä eri puolilta pitäjää. Monen kylän urheiluväki halusi perustaa seuran, mutta toiminnalle haluttiin tukea suuremmasta seurasta. Näin saivat alkunsa kekseliäästi nimetyt Petäjäisten kyläosastot Kuivasmäen Kipinä, Pengerjoen Männingäiset, Metsäkulman Yritys, Kintauden Urheilijat, Kukkaron Kisa, Ylä-Kintauden Yrittävä ja Nyrölään Naseva. Näistä viime mainittu liittyi mukaan Jyväskylän maalaiskunnan puolelta vuonna 1962.⁴¹ Maaseudun urheiluseurojen alaosastojen nousu selittää SVUL:n jäsenmäärän sodanjälkeistä kasvua, sillä samanaikaisesti TUL:n seurat alkoivat kasvaa kaupungeissa.⁴² Petäjäisten jäsenmäärä kasvoi etenkin nuorten jäsenten liittyessä seuraan. 1960-luvulla seuraan kuului noin 1000 urheilijaa.⁴³

Petäjäisten puheenjohtajalla ja kunnan liikuntaohjaajalla oli tapana kiertää kyläosastoissa puhumassa ja tiedottamassa seuran tulevista tapahtumista. Tästä huolimatta tieto ei kulkenut. Petäjäisten johtokunta

joutui saamansa valituksen johdosta huhtikuussa 1957 lupaamaan kyläosastoille, että jatkossa tiedotus toimisi paremmin.⁴⁴ Ensimmäisen kerran Petäjäisten johtokunta keskusteli omasta lehdestä kokouksessaan vuoden 1960 loppupuolella.⁴⁵ Urheiluohjaaja Loisan tiedetään kertoneen Petäjäisille hänen kotipaikkakunnallaan Loimaalla ilmestyneestä urheiluseuran omistamasta lehdestä, mikä innoitti seurapäätäjää myös Petäjävedellä.⁴⁶ Seuran tiedotusvälineeksi oli ehdotettu monisteina julkaistavaa lehtistä, mutta ensimmäisen päätoimittaja Aaro Huovilan mielipiteiden ansiosta johtokunta päätyi painettuun lehteen.⁴⁷ Spriimonisteen nimellä tunnettuja monisteita oli ilmeisesti jaettu seuran jäsenille vuoden 1960 kuluessa, mutta näitä monisteita ei ole säilynyt seuran arkistossa.

Ensimmäinen *Petäjävesi* ilmestyi 8.2.1961, ja ensimmäisenä vuonna kerran kuussa. Lehti tehtiin talkoovoimin ja painettiin Jyväskylässä.⁴⁸ Suurimmat ongelmat lehti kohtasi kunnan suhtautumisessa. Vasemmistoemmistöinen kunnanvaltuusto epäili lehden sisältöä yksipuoliseksi, olihan lehti myös porvarillisen seuran julkaisema.⁴⁹ *Petäjävesi*-lehti lähetti joulukuussa 1962 kirjeen valtuustolle ja anoi lehteä kunnan tiedotuslehdiksi vedoten sen puolueettomuuteen ja tavoitettavuuteen Petäjäveden talouksissa. Kunnanhallitus kuitenkin ehdotti, että tiedottamista jatketaan harkinnan mukaan kaikissa alueen lehdissä.⁵⁰ Vuosina 1961 ja 1962 kunta antoi lehden julkaistavaksi kaksi ilmoitusta. Ilmoituksia oli Huovilan mukaan annettu muihin lehtiin, sillä kunnanhallituksen puheenjohtaja ei hyväksynyt *Petäjävesi*-lehteä ainoana tiedotuslehtenä.⁵¹ Ei siis ihme, että Huovila pahoitti mielensä.

Edelliseen viitaten ei voi muuta kuin todeta, tehdyistä kunnanvaltuuston päätöksistä huolimatta, lehteämme pidetyn eräänlaisessa ”taloudellisessa saarrossa”, jonka tarkoituksen arvaamisessa ei liene vaikeuksia. Nähtävästi lehteämme pidetään jostakin syystä jonakin ”pelottavana peikkona”, jota vastaan on taisteltava ja jonka ”satu” olisi saatava loppumaan mahdollisimman lyhyeen.⁵²

Viimein vuonna 1971 kunta alkoi ilmoittaa *Petäjävesi*-lehdessä.⁵³ Urheilu-uutiset vähenivät lehdessä vuosien saatossa, mutta edelleen lehti täyttää tehtävänsä Petäjäisten tiedotuslehtenä. Laajalla uutistarjonnallaan lehti on onnistunut yli 50 vuotta tallentamaan paikkallishistoriaa. Lehteä tilataan paljon myös paikkakunnan ulkopuolelle. Tällä hetkellä Suomes-

sa ilmestyy *Petäjäveden* lisäksi vain yksi urheiluseuran omistama lehti *Alavieska*, jonka omistaa paikkakunnan urheiluseura Viri.

Paikallisyhteisön voimavara

Petäjäisten toiminnan vahvuus oli seuran moniarvoisuus, joka loi tilaa laajalle jäsenpohjalle. Näin urheiluseura onnistui houkuttelemaan joukkoihinsa urheilijoiden lisäksi kulttuuri- ja kotiseututyötä arvostavia jäseniä, jonka seurauksena Petäjäisten monipuolisesta toiminnasta on hyötynyt koko paikallisyhteisö. Kulttuuriväen rinnalla seurassa on toiminut määrätietoinen johto-organisaatio, joka antoi mahdollisuuksia seuralle varoja tuottavalle harrastustoiminnalle.

Urheilujärjestöt ilmentävät Niels Kayser Nielsenin mukaan pohjoismaisten yhteiskuntien järjestäytymistä. Urheiluseuroilla on ollut kyky luoda yhteisöjä sielläkin, missä vakiintunut koulutusjärjestelmä ei siihen heti kyennyt. Osallistuminen on ollut toimijoille mahdollisuus, jossa osallistuja ei yksinomaan tuntenut integroituneensa yhteisöönsä. Hän koki samalla luovansa myös uutta yhdessä muiden kanssa.⁵⁴

Petäjävedellä on ollut kulttuurista pohjaa urheiluseuran aktiiviselle kulttuuritoiminnalle, jossa on voitu hyödyntää paikkakunnan taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista pääomaa.⁵⁵ Petäjäisten toiminta alkoi kulttuurisilta pääomiltaan rikkaassa kontekstissa, jota olivat olleet luomassa nuorisoseurat ja työväenyhdistykset sekä paikkakunnan muu yhdistyselämä. Sodan jälkeen jatkunut iltamakulttuuri oli merkki siitä, että aiempi sukupolvi onnistui siirtämään toimintamuotojaan seuraavalle. Huvit saattavat olla yksi tekijä myös siihen, ettei seura kunnanvaltuuston epäluuloista huolimatta enää 1950-luvulla leimautunut jyrkän oikeistolaiseksi. Nuorten oli kotitaukusta riippumatta helppo osallistua Petäjäisten urheilu- ja vapaa-ajan toimintaan.

Seuraava tapaus tuokoon esille sitä Petäjäisten aseman muutosta, jonka tutkimuksessani havaitsin. Seuran kokoukseen kerrotaan 1950-luvulla saapuneen mies, joka tunnettiin sosialidemokraattina. Myös kokoukselle hän vannoi olevansa henkeen ja vereen työväenmies. Siitä huolimatta hän halusi tuoda lapsensa mukaan Petäjäisten urheiluharjoituksiin. Mies oli pitänyt näkemästään.⁵⁶

Kirjallisuus

- Aalto, Eeva-Liisa, Santonen, Pirjo, Kyllönen, Matti, Tommila, Päiviö. *Suomen lehdistön historia, paikallislehdistön historia*. Kustannuskiila, Kuopio 1985.
- Itkonen, Hannu. *Kenttien kutsu, Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta*. Gaudeamus, Tampere 1996.
- Kayser Nielsen, Niels. *Body, sport and society in Norden, Essays in Cultural History*. Aarhus university press, Aarhus 2005.
- Kulha, Keijo. *SVUL Keski-Suomen piiri 1907–1967*. SVUL:n Keski-Suomen piiri, Jyväskylä 1967.
- Laine, Juha. ”Tanssiminen kansan huvina ja herrojen huolena –tanssilavakulttuurin synty Suomessa.” Artikkeliteoksessa: *Tanssilavan luona, huvielämä Jyväskylän Ainolassa*, toim. Mikkola, Henna. Minerva, Saarijärvi 2005.
- Lerkkanen, Lea. *Sisukkaat ukot ja jalkavat akat, Petäjäveden Kuivasmäki-Kumpujärvi Töysänperä-Heikkilänperä –alueen kyläkirja*. Kuivasmäki-Kumpu kyläyhdistys ry, Saarijärvi 2008.
- Manninen, Ari T. *Petäjäveden historia*. Petäjäveden kunta. Jyväskylä 1994.
- Niiles, Inkeri. *500 vuotta Pengerjoen varrella, Rukoila-Pengerjoki kyläkirja*. Pengerjoen historiatoimikunta, Jyväskylä 1996.
- Nislin, Mikko. *Henki, voima ja yhteisö, Urheiluseura Petäjäveden Petäjäisten vaiheet vuodesta 1934*. Mitans media ja musiikki, Helsinki 2011.
- Pyykkönen, Teijo (toim.). *Suomi uskoi urheiluun – Suomen urheilun ja liikunnan historia*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 131. Helsinki 1992.
- Tommila, Päiviö, Rautio, Tuire. *Keski-Suomen lehdistö 1945–1978*. Keskisuomalainen, Jyväskylä 1979.
- Vasara, Erkki. *Valkoisen Suomen urheilevat soturit, Suojeluskuntajärjestön urheilu- ja kasvatustoiminta vuosina 1919–1930*. Suomen historiallinen seura, Vammala 1997.
- Vuoden 1918–1944 muistojulkaisu*. E.S.T:n Jyväskylän piirijärjestö, Jyväskylä 1949.

Viitteet

- 1 Artikkeliteoksessa: *Henki, voima ja yhteisö – Petäjäveden Petäjäisten vaiheet vuodesta 1934*.
- 2 Manninen (1994) s. 184–187, 393, *Petäjänesi* 18.6.1987, Laine (2005) s. 38
- 3 Manninen (1994) s. 395–396. Koskensaari ja Kintaus sijaitsevat n. 10 km Petäjävvedeltä Jyväskylän suuntaan.
- 4 Manninen (1994) s. 274–275, Laine (1992) s. 202, Vasara (1997) s. 118

- 5 Manninen (1994) s. 391, Pienemmillä paikkakunnilla oli tavallista, että yhdistyksen rakentamaa taloa käyttivät myös alueen muut yhdistykset. ks. Laine (2005) s. 38
- 6 Manninen (1993) s. 392, 396
- 7 Laine (1992) s. 200, Manninen (1994) s. 396–397, Vasara (1997) s. 404
- 8 JYMA, Petäjäveden kotiseutuarkisto, Petäjäveden SK vuosikertomus 1935
- 9 Petäjäisten arkisto, Petäjäisten perustamiskokouksen pöytäkirja 10.5.1934
- 10 *Petäjävesi* 7.5.1964. Paanasen mainitsema Kuivasmäki on kylä Petäjävedellä ja nuoren seuran yhteydet sinne olivat kiinteät. Petäjäiset teki kilpailuyhteistyötä Kuivasmäen nuorisoseuran kanssa jo perustamisvuonna. ks. *Keskisuomalainen* 8.8.1934.
- 11 Petäjäisten arkisto, Petäjäisten perustamispöytäkirja 10.5.1934.
- 12 Petäjäisten arkisto, Petäjäisten pöytäkirja 3.6.1934
- 13 Petäjäisten arkisto, merkintä pöytäkirjavihossa kesäkuussa 1934
- 14 Tauno Lailion haastattelu 21.6.2009
- 15 Petäjäisten arkisto, merkintä pöytäkirjavihossa kesäkuussa 1934
- 16 Petäjäisten arkisto, tilikirja marraskuulta 1934
- 17 Laine (2005) s. 38–40. Vuonna 1920 säädetty laki (Laki 334/20 § 5) kannusti yhdistyksiä ohjelmallisten numeroiden suunnitteluun. ”Huvitilaisuuksissa, joiden pääasiallisena ohjelmana on pakinoita, esitelmää, lausuntaa, laulu- ja soittoesityksiä, näytelmiä, ynnä muuta niihin verrattavaa, mutta tanssia korkeintaan yhden tunnin aikana, ei katsota tanssiaisiksi.”
- 18 Pentti Vuoriston haastattelu 5.7.2009
- 19 *Petäjävesi* 7.5.1964
- 20 Laine (2005) s. 38
- 21 Petäjäisten arkisto, Petäjäisten pöytäkirja 1.9.1934 ja 2.9.1934, Tauno Lailion haastattelu 21.6.2009
- 22 Niiles (1996) s. 268–270
- 23 *Keskisuomalainen* 4.9.1934, Uutisessa toimittajan sukunimi on vielä muodossa Schlüter. Jo edellisenä vuonna hän oli ottanut käyttöön syntymäpaikkansa mukaisesti nimen Utsjoki. Rautio (1987) s. 7.
- 24 Petäjäisten arkisto, Petäjäisten pöytäkirja 2.9.1934
- 25 Tauno Lailion haastattelu 21.6.2009
- 26 Petäjäisten arkisto, Petäjäisten johtokunnan pöytäkirja 26.1.1936, Lerkkanen (2008) s. 292–297
- 27 *Keskisuomalainen* 3.6.1936
- 28 Kulha (1967) s. 118
- 29 Manninen (1994) s. 278
- 30 Petäjäisten arkisto, Petäjäisten johtokunnan pöytäkirja 7.3.1946
- 31 Tauno Lailion haastattelu 11.7.2011, Vuoden 1918–1944 Muistojulkaisu, E.S.T:n Jyväskylän piirijärjestö 1949.
- 32 Petäjäisten arkisto, Petäjäisten johtokunnan pöytäkirja 7.3.1946
- 33 *Petäjävesi* 24.3.2004
- 34 Petäjäisten arkisto, Petäjäisten vuosikokouksen pöytäkirja 15.1.1950
- 35 Tauno Lailion haastattelu 21.6.2009
- 36 *Petäjävesi* 24.3.2004. Keijo Loisa oli Petäjäveden kunnan urheiluohjaaja ja Petäjäisten aktiivijäsen. Tämä loi seuralle toimivan siteen kuntaan, jonka kanssa Petäjäiset on tehnyt kautta vuosikymmenten toimivaa yhteistyötä.

- 37 Kulha (1967) s. 182–183
- 38 Tauno Lailion haastattelu 21.6.2009
- 39 *Petäjavesi* 19.5.2004
- 40 Tauno Lailion haastattelu 11.7.2011
- 41 Petäjäisten arkisto, Petäjäisten vuosikokous 9.12.1962. Petäjäiset järjesti kyläosastojen kesken toimintakilpailuja, viestihiihtoja ja rahoitti menestyneiden urheilijoiden kilpailumatkoja.
- 42 Hentilä (1992) s. 264–265, Kulha (1967) s. 183
- 43 Suomen urheiluarkisto, SVUL:n Keski-Suomen piirin vuosikertomus 1960.
- 44 Petäjäisten arkisto, Petäjäisten johtokunnan kokous 5.7.1957
- 45 *Petäjavesi* 1981 juhlanumero 26.2.1981
- 46 Eila Loisa-Kanniston haastattelu 13.6.2010. Usea suomalainen paikallislehti polkaistiin alkuun yhdistysten voimin. Julkaisija saattoi olla kotiseutuyhdistys tai Lions-klubi. ks. Aalto, Santonen, Kyllönen, Tommila (1985) s. 129
- 47 *Petäjavesi* 1981 juhlanumero 26.2.1981, Aaro Huovilan haastattelu 25.6.2010. Vuonna 1963 lehti alkoi ilmestyä kerran viikossa. Petäjäveden levikki oli vuonna 1965 1350 (ks. Tommila, Rautio (1979) s. 226
- 48 *Petäjavesi* 1981 juhlanumero 26.2.1981
- 49 Manninen (1994) s. 359. Kunta ehti jo hyväksyä lehden kunnan tiedotuslehdeksi alkuvuodesta 1961, mutta päätös ei toteutunut käytännössä. ks. *Petäjavesi* 8.2.1961
- 50 *Petäjavesi* 24.1.1963
- 51 *Petäjavesi* 7.2.1963
- 52 *Petäjavesi* 7.2.1963
- 53 Kunnanjohtaja Teppo Sirniön esitelmä *Petäjavesi*-lehden 50-vuotisseminaarissa 12.2.2011
- 54 Kayser Nielsen (2005) s. 161–162
- 55 Itkonen (1996) s. 78–79
- 56 Eila ja Erkki Teirilän haastattelu 23.7.2009